

PERTTI JARLA

ELÄMME SALALIITTOTEORIOIDEN KULTA-AIKAA

”Netti on hyvä huhujen levittäjä, mutta myös paras niiden tarkistamisen väline. Nyt, kun tieto ei ole enää yhden kirjan varassa, on pikkuhiljaa käynyt niin, että kaikki suosikkisalaliittoteoriani ovat kaatuneet yksi kerrallaan”, sarjakuvapiirtäjä Pertti Jarla kertoi Skepsiksen luennolla Tieteiden talolla.

SALALIITTOJA ON MONENLAISIA. Siviilioikeudellisessa salaliitossa kaksi firmaa voi esimerkiksi perustaa trustin, monopolin luonteisen saman alan yritysten yhteenliittymän. Rikollisessa salaliitossa kaksi tai useampi henkilö päättää tehdä rikoksen. Poliittinen salaliitto voi klassisesti olla salajuoni hallinnon kaatamiseksi. Todellisia salaliittoja todetaan jatkuvasti ympäri maailmaa. Sana ”salaliitto” ei kuvaa niitä hyvin.

Termi ”teoria” tarkoittaa arkikielessä otaksunaa, jota ei ole kunnolla tutkittu, jotakin joka on ”vain teoriää”. Luonnontieteissä teoria on yhtenäinen tietojen järjestelmä, joka selittää aiheeseen liittyvät havainnot ja kokoaa yhteen tähänastisen ymmärryksen hallitsevien lakien muotoon. Sanassa ”salaliittoteoria” termi ”teoria” on lähempänä arkikielen tulkintaa.

Salaliittoja voi nähdä kaikkialla: öljy-yhtiöt tappoivat sähköauton, lääketiede salaa luonnonmukaiset syöpä- ym.

hoidot, ilmaston lämpäminen on vihreiden juoni hamuta lisää valtaa. Valtamedia ohjailee meitä, lentokoneiden ilmaan suihkuttamat kemikaalivanat manipuloivat ilmas- toa ja ihmisiä, ionosfäärin HAARP-tutkimusohjelma ma- nipuloi luonnonilmiöitä sekä ihmisten mieltä ja aiheuttaa salamurhia. Ufoilmiöiden taustoja salaillaan, natsien sala- tusta teknologiasta vaietaan, holokausti kielletään. WTC- torneihin osuneet ohjukset oli naamioitu lentokoneiksi hologrammiteknologialla.

Mediakriittisyys katoaa helposti vaihtoehdomediaa luettaessa.

SALALIITTO LOHDUTTAA

SALAMURHIEN JA KATASTROFIEN kohdalla salaliittoteo- rioisen syntymiseen johtaa usein yleisön tyytymättömyys tapahtumaan: yksi ihminen ei voi tappaa suurmiestä. Ihmisoikeusaktivisti Jesse Jackson totesi Martin Luther Kingin murhasta: ”There is no way a ten-cent white boy could develop a plan to kill a million-dollar black man.” Salaliittoteoria tuo ihmisille kaaoksen keskellä eräänlaista lohdullista järjestyksen tunnetta.

Salaliittojen taustavoimia voivat olla todelliset suur- vallat, kansalliset ja kansainväliset poliittiset organisaati- ot, suuryritykset ja niiden liittoutumat, YK, etniset ryh- mät, rikollisjärjestöt, vapaamuurarit, Bilderberg-ryhmä tai myyttiset tahot kuten New World Order, Illuminati, noidat ja reptiliaanit.

Historian tapahtumien ohjailijoiksi on esitetty kaiken- laisia salaseuroja. Ajatus muutamista suurista voimista historian ohjaajana on tietynlaista historismia, jonka mu- kaan ihmiskunnan historialla on syvempi merkitys: yk- sinkertaistettua ”palikkahistoriaa”.

Todellisuudessa yhteiskunnat ja niiden vuorovaiku- tukset ovat liian monimutkainen kokonaisuus kenenkään hallittavaksi. Eri voimien (esim. valtioiden) suunnitelmat vaikuttavat toisiinsa. Tietoisinkin toiminnan tulokset ovat usein ”välillisiä, tarkoittamattomia ja usein epätoi-

”Yhteiskunnat ja niiden vuorovaikutukset ovat liian monimutkainen kokonaisuus kenenkään hallittavaksi.”

vottavia sivutuotteita” (Popper), esimerkiksi ensimmäisen maailmansodan puhkeaminen ja Suezin kriisi.

Harha kaiken takana olevista suurjuonista saattaa hei- jastella ihmismielen kyvyttömyyttä ymmärtää yhteiskun- tien kaltaisia monimutkaisia kokonaisuuksia.

Pertti Jarlan luento veti Tieteiden talon ison salin ääriään myöten täyteen.

TUHAT HEIKKOA ARGUMENTTIA EI OLE VAHVA ARGUMENTTI

SALALIITTOTEORIOITA RUOKKII todellinen tai koettu valan etäännyminen, esim. EU:n myötä. Teorioita ruokkivat myös paljastuneet todelliset salaliitot kuten Watergate ja Ronald Reaganin salaiset asekaupat Iraniin, joiden tulot ohjattiin Nicaraguan Contra-sisseille (Iran-Contra-skandaali). Elokuvaohjaaja Spike Lee totesi hirmumyrsky Katrina: ”If they can rig an election, they can do anything”.

Teorioita ruokkivat lisäksi paljastunut todellinen propaganda mm. Persianlahden ja Irakin sotien yhteydessä, puutteellinen sivistys, arkijärjen ja todellisuuden ristiriita – esimerkiksi kiista Apollo-kuulentoista – ja uskonnolliset ryhmät (fundamentalistikristityt, skientologit, Hare Krishna ym.), epäluottamus suuryrityksiin, ylikansallisiin instituutioihin ja valtioihin. Israelin ja USA:n hallintoja vastustavat ovat taipuvaisia uskomaan niiden vastaisia kertomuksia. Suomalainen vasemmistoanarkisti saattaa levittää tarinaa, joka on lähtöisin USA:n äärioikeistolta.

Salaliittoteoreetikkojen argumentoinnissa keskitytään puutteisiin ja ristiriitaisuuksiin vastapuolen versiossa, kun taas oma versio pidetään epämääräisenä. Yksittäiset puutteet virallisessa historiankirjoituksessa nähdään osoituksena koko kertomuksen valheellisuudesta, samoin historioitsijoiden kiistat detaljeista (natsien eri tavoin surmaamien juutalaisten määrä, kiistat evoluution toiminnasta eri tasoilla).

Virallisten tahojen tutkimukset ohitetaan teoreetikkojen argumentoinnissa disinformaationa, paitsi jos ne näyttävät tukevan salaliittoteoriaa. Todistajien myöhäisempiä, villimpiä tarinoita suositaan varhaisempien ja maltillisempien kustannuksella. Sitaatteja irrotetaan asiayhteydestään. Argumentteja on suuri määrä, yleensä detaljeihin keskittyviä. Kun yhdestä argumentista on vaikea pitää kiinni, otetaan hyllyltä seuraava. Sitten vedotaan argumenttien määrään: ”Liian paljon avoimia kysymyksiä”. Kuitenkaan tuhat heikkoo argumenttia ei ole vahva argumentti.

Salaliittoargumenteista pidetään kiinni senkin jälkeen, kun ne on ammuttu alas. Suuremmista rakenteista ja juonista (mm. historian ohjailu, uusi maailmanjärjestys) puhuttaessa argumentit muuttuvat epämääräisemmiksi ja

Perti Jarla kirjoitti kuuntelijalle signeerauksen luentonsa jälkeen.

vähenevät, alkavat olla enemmänkin suoraa kerrontaa ilman perusteluja.

VINKKEJÄ KRIITTISEEN SUHTAUTUMISEEN

NYKYÄN SALALIITTOVÄITTEET LEVIÄVÄT internetissä nopeasti. Ruohonjuuritason tiedonvälitys on vaihtoehtomedioissa helppoa. Luottamus virallisiin asiantuntijoihin ja valtamediaan on matala, toisaalta kansalaiset uskovat pystyvänsä itse analysoimaan uutismateriaalia. Luottamus erityisesti USA:n hallintoon on heikko. Taloudellisesti heikko kausi synnyttää epävarmuutta ja syyttelyn tarvetta. Elämme parhaillaan salaliittoteorioiden kulta-aikaa.

Eri salaliittoteorioihin kannattaa suhtautua kriittisesti. Tarkista alkuperäiset lähteet. Netti on hyvä huhujen levittäjä, mutta myös paras niiden tarkistamisen väline. Tarkista lisäksi kilpailevat tulkinnat – salaliittoteoreetikot kritisoivat myös toisiaan. Tutki avoimiksi väitetyt kysymykset. Haasta omat suosikkiteoriasi: ne salaliittoteoriat, jotka koskevat tahoja, joista et pidä.

Teksti perustuu Perti Jarlan Skepsis-luentoonsa Helsingissä lokakuussa 2013. Katso koko luento: [youtube.com/user/SkepsisFinland](https://www.youtube.com/user/SkepsisFinland)

KOKOUSKUTSU

Skepsiksen sääntömääräinen kevätkokous pidetään keskiviikkona 5. maaliskuuta 2014 klo 19.30 (luentotilaisuuden jälkeen) Tieteiden talolla, Kirkkokatu 6, Helsinki.

Kokouksen esityslista: 1. Kokouksen avaus. 2. Valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjantarkastajaa ja kaksi ääntenlaskijaa.

3. Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus. 4. Hyväksytään kokouksen työjärjestys. 5. Esitetään vuoden 2013 tilinpäätös, vuosikertomus ja toimintantarkastajien lausunto. 6. Päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle ja muille vastuuvollisille. 7. Tiedotus- ja muut esille tulevat asiat. 8. Kokouksen päättäminen.